ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բամբակի մշակութեան հարցը. Նամակ Ալեքսանդրապոլից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վլիհելմ կայսրի իննսունամեայ տարեդարձը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաւառական նամակներ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՄԲԱԿԻ ՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

—

Բամբակը, ինչպէս յայտնի է, կազմում է Անգրկովկասի գլխաւոր արդիւնաբերութիւնների մի ճիւղը: Բամբակի մշակութիւնը կազմել է, կազմում է, և մանաւանդ պէտք է կազմի մեր ժողովրդի ամենաարդիւնաւէտ պարապմունքներից մէկը: Տարաբաղդաբար, վերջին տարիների ընթացքում, Անգրկովկասի մի քանի տեղերում, բամբակի մշակութիւնն էլ, չերամապահութեան նման, կորցրեց իր նախկին արդիւնաւէտութիւնը,—և այդ պատճառով խոկ բամբակագործութեան և բամբակի մշակութեան հարցի ուսումնասիրութիւնը պէտք է դառնայ,—և դարձել է մասամբ,— առանձին ուշադրութեան և հոգատարութեան նիւթ: Այդ ուսումնասիրութեան սկիզբը մի քանի ժամանակ է արդէն որ դրված է: Ծանօթանալով մի կողմից այն հարցի հետ, թէ ինչ ապագայ և որքան աջողութիւն կարող է ունենալ մեր երկրից բամբակի արտահանութիւնը, միւս կողմից հարկաւոր է որոշել, թէ որքան նպաստաւոր են բամբակի մշակութեան համար Անգրկովկասի այս կամ այն տեղի հողը, կլիման, ջուրը և ուրիշ այն բոլոր պայմանները, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով ներգործութիւն ունեն երկրագործի պարապմունքի վրա:

Մենք արդէն հաղորդեցինք «Մշակի» անցեալ համարներից մէնում, որ Մոսկվայի յայտնի առևտրական տուն «Սավվա Մորօզով» ուղարկել է մի մասնագէտ-ներկայացուցիչ՝ մեր բամբակի արդիւնաբերութեան հարցը ուսումնասիրելու համար, որը մարտի 13-ին Գիւղատնտեսական ընկերութեան ընդհանուր ժողովում կարդաց մի զեկուցում այն հարցի մասին, թէ ինչ դրութեան մէջ է բամբակի մշակութիւնը Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում և Անգրկովկասում:

Ինչպէս յայտնի է, Անգրկովկասը դեռ արտահանում է միմիայն հ ու մ բամբակ: Ռուսաստանը, իր բամբակեղէնի ներկայ դրութեամբ, տարեկան 70-ից մինչև 80 միլիօն րուբլի է դուրս ուղարկում բամբակ ձեռք բերելու համար: Այժմ, ինքն ըստ ինքեան մի հետաքրքիր հարց է առաջ գալիս. կարող է արդեօք Անգրկովկասում բամբակի մշակութիւնը այնքան աճել, զարգանալ, որ մեր բամբակը մի յայտնի չափով յետ մղէր Ռուսաստանի շուկաներից Ամերիկայի բամբակը. և թէ արդեօք Անգրկովկասի բնական հանգամանքները նպաստաւոր են այդ նպատակին հասնելու համար:

Մեր երկրի բամբակ մշակող կէտերում, Արարատեան դաշտում, Երևանի, Էջմիածնի գաւառներում, Շարուր-Դարալագեազում և ուրիշ յայտնի տեղերում կլիման և հողը շատ նպաստաւոր են այդ արդիւնաբերութեան համար: Ամերիկայում, իւրաքանչիւր դեսեատինից ստացվում է միջին թւով 15 պուդ բամբակ. Անգրկովկասը յետ չէ մնում նրանից, թէև, ինչպէս ակներև ճշմարտութիւն է, մեր ժողովուրդը իր տեխնիկական հմտութիւններով, իր ունեցած գործիքներով և մշակութեան համարեա բոլոր եղանակներով շատ յետ է մնացել ամերիկացիներից: Յատկութեան կողմից Անգրկովկասի բամբակը յետ չէ մնում ամերիկականից, այդ ճշմարտութիւնը միշտ խոստովանվում են ոչ թէ միայն Ռուսաստանի, այլ և Անգլիայի գործարանատէրերը: Մեր վաճառականները շատ լաւ գիտեն որ, օրինակ, Մոսկվայում մեծ առաւելութիւն է արվում Ամերիկայի բամբակին, թէև դա սովորաբար աւելի թանգ է լինում քան թէ Անգրկովկասի բամբակը, և շատ անգամ զանազանութիւնը լինում է մինչև իսկ մէկ րուբլի և աւել,—այդ անհաճոյ երևոյթը բացատրվում է գլխաւորապէս նրանով, որ ամերիկական բամբակը լինում է մաքուր, չը կեղծված, մինչդեռ Անգրկովկասի վաճառականների տարած բամբակի հակերի մէջ սովորական բան է դարձել գտնել քարեր, անպէտք և հին չորի կտորտանքներ և զանազան անմաքրութիւններ: Ո՞ւմ չէ յայտնի որ մեր երկրի արտահանված բամբակի անմաքրութիւնը առասպելական է և աներկդօտի բնաւորութիւն է ստացել.... Սակայն հասկանալի է, որ այդպիսի ինքն ըստ ինքեան տգեղ երևոյթները չը պէտք է ազդեցութիւն ունենան շարունակաբար մեր երկրի բամբակի նշանաւոր արդիւնաբերութեան վրա, և այդ բոլորը կանցնի, երբ հանգամանքները կը փոխվեն, և մեր վաճառականութեան մէջ կը մտնեն մի փոքր աւելի ազնիւ սկզբունքներ և հասկացողութիւններ:

Բամբակի մշակութիւնը բուն տնտեսական տեսակէտից կարող է կատարելապէս ձեռնտու պարապմունք համարվել մեր գիւղացու համար,— ուստի և նրա բարգաւաճութեան համար գործ դրվելի բոլոր միջոցները կը նպաստեն ուղղակի կերպով մեր գիւղացի երկրագործի նիւթական ապահովութեան գործին, քանի որ իբրև հաստատված ճշմարտութիւն կարելի է ընդունել, որ բամբակի մշակութիւնը աւելի արդիւնաւէտ է Անգրկովկասի բամբակագործական կենտրոններում, քան ցորենի, բրնձի, և այլ մի քանի նիւթերի մշակութիւնը: Ապա ուրեմն, կը նշանակէ թէ, բամբակի մշակութիւնը աւելի մեծ ապագայ կարող է ունենալ Անգրկովկասում, նա կարող է շատ [illegible]կել, և երկրի տնտեսական բարգաւաճման համար մի մեծ աղբիւր դառնալ, եթէ նրա մշակութիւնը դրվի աւելի դրական, աւելի կանոնաւոր և աւելի գիտակցական հիմունքների վրա: Հէնց ներկան ամենաստիպողական ժամանակամիջոցն է այդ մասին հոգալու, քանի որ, ինչպէս վերևում յիշեցինք, վերջին տարիների ընթացքում, բամբակի մշակութեան արդիւնաւէտութիւնը նուազել է: Ի՞նչ է դրա պատճառը,—ահա մի հարց, որին կտրական պատասխան տալ դժուար է, որովհետև մի քանի տեղերում այդ նուազման պատճառը հողի ուժասպառ լինելն է. մի քանի ուրիշ տեղերում կլիմայական պայմաններն են. երրորդ տեղում սերմի հիւանդութիւնն է. չորրորդ տեղում նկատվում են զանազան հիւանդութիւններ բամբակի բոյսի վրա և այլն և այլն:

Որպէս զի կարելի լինի որոշել, թէ Անգրկովկասում բամբակի կուլտուրան ինչ փոփոխութիւններ պէտք է կրի, հարկաւոր է որոշել նախ այն պատճառները, որոնք թուլացրել են բամբակի արդիւնաւէտութիւնը, իսկ դորա համար հարկաւոր է հիմնական ուսումնասիրութիւն, որը մինչև այժմ դեռ չէ կատարվել: Մի բան միայն ակներև է, որ բամբակի բոյսի վրա նկատվող հիւանդութիւնները մեզ մօտ էլ բաւական մեծ խոչնդոտ են ներկայացնում: Ամերիկայում բամբակի բոյսերի հիւանդութիւններից յայտնի են մի քանիսը, ինչպէս են՝ blight fruit rust, sore shine և rust կոչվածները: Զանգեզուր գաւառի մի քանի տեղերում, Նախիջևանի գաւառում և մի քանի ուրիշ տեղերում ամերիկական տեսակի բամբակի բոյսը ենթարկվում է մի քանի տեսակ հիւանդութիւնների, որոնք համարեա անօգուտ են դարձնում բամբակի մշակութիւնը: Թէ ինչ է այդ հիւանդութիւնների պատճառը, և թէ ո՛ր տեսակի հիւանդութիւններից են դոքա,—այդ դեռ քննութեան և հետազօտութեան է կարօտ. այսքանը միայն յայտնի է, որ տարուց տարի այդ հիւանդութիւնները աճում են, և մեծ վնաս պատճառում բամբակի մշակութեան գործին ու գիւղացիների աշխատանքին: Չէ կարելի չը նկատել և այն, որ Անգրկովկասի տեղական սերմի բամբակը, գ ա ր ա գ օ չ ա կոչվածը, ընդհանրապէս չէ ենթարկվում այդ հիւանդութիւններին:

Այդ բոլորը պարզելուց յետոյ, ի հարկէ, հարկաւոր կը լինի հոգալ բամբակի առողջ սերմի, կանոնաւոր գործիքների, մշակութեան աւելի խելացի ձևերի մասին: Այդ տեսակէտից նայելով հարցի վրա, չէ կարելի, ի հարկէ, մեծ համակրութեամբ չը վերաբերվել դէպի այն առաջարկութիւնը, թէ պէտք է հիմնել Երևանեան նահանգում բամբակի մշակութեան օրինակելի կայարան և պլանտացիաներ, գիւղացիներին շօշափելի օրինակ ցոյց տալու համար: Նոյն գիւղացիների իրաւացի շահերը պահանջում են որ որքան կարելի է շուտով այնպիսի միջոցներ ձեռք առնվեն, որոնցով կարելի լինի ազատել երկրագործին վ ա շ խ ա ռ ո ւ - մ ի ջ ն ո ր դ ի ձեռքից, որով և մեր բամբակի առևտուրը աւելի կանոնաւոր ընթացք կը ստանայ:

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Մարտի 18-ին

Անցեալ ձմեռնային եղանակը դեռ շարունակվում է. մարտի սկզբից մինչև այժմ, օր աւուր եղանակը փոփոխվում է. մէկ օր տաք է լինում, միւս օր ցուրտ: Այժմս փողոցներից անկարելի է առանց ցեխի մէջ խրվելու անցկենալ: Երևակայեցէք ինչ է լինում խեղճ անցորդի դրութիւնը, եթէ դրա վրա աւելացնենք որ քաղաքս լուսաւորող լապտերների կապալառուն ուշադրութիւն մինչև անգամ չէ դարձնում լապտերների կանոնաւոր վառելուն: Կապալառուի վրա խօսելով, այստեղ աւելորդ չենք համարում շնորհակալութիւն յայտնելու անցեալ տարվայ պ. կապալառուին, որը իր եռանդուն հսկողութեան շնորհով երեք տարվայ միջոցին ոչ մի տրտունջի տեղիք չը տուեց:

Տեղիս առևտուրը շատ ընկած դրութեան մէջ է և վաճառականները առևտրի բացակայութեան շնորհով երբեմն ստիպվում են դիմել տեղիս ազաներին՝ 15—20 $^{0}/_{0}$-ով փող խնդրելով, և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

VI

Alles war gesagt, doch
Alles bleibt zu sagen
Göthe

—

Ընդմիջելով, առժամանակ, «Գաւառական նամակների» սոսկ տնտեսական յօդուածները, որոնք փաստեր և թւեր պարունակելով գրաղեցնում էին ընթերցողի միտքը միայն, մենք կը ցանկանայինք տեղափոխել ընթերցողի ուշադրութիւնը դէպի գաւառական կեանքի, եթէ այսպէս կարելի է ասել, գեղարուեստական աշխարհը, ուր աւելի տիրապետում է զգացմունքն ու սիրտը, ուր միտքը մի տեսակ հանգիստ է առնում, բաւականանալով տպաւորութիւն-յիշողութիւններով....

Պէտք է ասել, որ ժողովրդական բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը միշտ առատ նիւթ են մատակարարել կեանքի այդ մասը ուսումնասիրողի համար և մեր ժողովրդական կեանքի այդ փ ա փ ո ւ կ մասի ուսումնասիրութիւնով զբաղվել են շատերը:

Ինչպէս մեր «Գաւառական նամակների» բոլոր նախընթաց յօդուածներում, նոյնպէս և այստեղ, մենք պէտք է ասենք, որ շատ հեռու ենք այս կամ այն խնդրի մասին մասնագիտաբար խօսելու մտքից: Մենք կը հաղորդենք գաւառական, ժողովրդական բանաստեղծութեան ու երաժշտութեան մասին յիշողութիւններ ու տպաւորութիւններ միայն և այդ հատուկտոր տեղեկութիւններին կաշխատենք այնպիսի մի բնաւորութիւն տալ, որ այս յօդուածը մի թեթև ընթերցանութիւն լինի և ոչ աւելի:

—

Ասում են, որ բանաստեղծութիւնը (поэзія) արձակից (проза) հին է և դա աւելի քան ճիշդ է:

Յունաստանում, փիւնիկի, սկանդինաւների, գերմանացոց մօտ, նոյնպէս և մեզ մօտ, արևելքում, ժողովրդական համոզմունք կայ, որ բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը աշխարհի հետ միաժամանակ են ստեղծվել, որ երգը նոյն իսկ աստուածներն են ներշնչել մարդուն:

Վերին աստիճանի հետաքրքիր երևոյթ է, որ ազգերի զարգացման առաջին աստիճանների վերա նոյա ստեղծագործութեան գործում մասնակցում է ամբողջ ժողովուրդը և աւելի հետաքրքրականն այն է, որ գրեթէ բոլոր ազգերի մօտ, ազգային սկզբնական բանաստեղծութիւնը, որքան որ ըստ երևոյթին և ազատ է նա, բայց և այնպէս բաւական խիստ ենթարկվում է յայտնի կանոնների և ձևերի, ինչպէս և կեանքը այն ժամանակ ենթարկված է հինավուրց խիստ սովորութիւններին:

Ինչպէս ամեն տեղ, նոյնպէս և մեր երկրում, երգերը դարերի ընթացքում ապրել են ժողովրդի բերանում, սերնդից սերունդ անցնելով: Երգի հետ ի միասին առաջ է եկել և երաժշտութեան նախնական ձևը՝ սրինգն ու սազը, որ մի տեսակ պահանջ դառնալով ժողովրդի համար առաջ է բերել երգող երաժիշտների մի ամբողջ կօնտինգենտ, որ մեզ մօտ ա շ ղ ե ն անուանվում: Հետաքրքիրն այն է, որ ժողովրդական այդ երգիչները, բոլոր ազգերի մօտ և ամեն ժամանակներում, կոյր են եղել: Այդպէս է եղել, ինչպէս պատմում է աւանդութիւնը, բանաստեղծութեան նախահայր Հոմերոսը, այդպէս եղել Պինդար, Հեզիօդ, կոյր են եղել նոյնպէս և մեր աշղների մեծ մասը: Անգրկովկասի ժողովրդական երգիչներ-աշղները, որոնք բացառապէս նուիրված են իրանց արհեստին, թափառական կեանք են վարում. նոքա տուն չունեն, նոքա շրջում են գիւղից գիւղ, գաւառից գաւառ, երգում, ստեղծագործում, և կեանքի եղանակի նոյն իսկ այդ, եթէ այդպէս կարելի է ասել, բանաստեղծական կողմը, առատ նիւթ է տալիս նոցա մուզային:

Պէտք է ասել որ ժողովրդական երգիչը մեծ յարգ ունի մեր գաւառներում, նորա կուրութեան առջև պատկառում է գիւղացին, իսկ նրա ստեղծագործութեան մէջ նախախնամութեան մատը տեսնելով, ժողովուրդը երկիւղածութեամբ է վերաբերվում դէպի աշղը:

Օտար աշըը գիւղում ամբողջ հասարակութեան հիւր է, ձմեռը նրան տանից տուն են տանում և մի քանի ընտանիք ժողովվելով մի որ և է գոմում, սաքուի վրա, բոլորելով երգչի շուրջը, մի խղճ ճրագի լոյսի տակ, որ մի խորհրդաւոր տեսք է տալիս ժողովին, լսում են երգչի նուագարան երգը և սրտի յուզմունքների բօպէներում աշղին սև կօպէկներ նուիրում:

Պէտք է գիտենալ, որ շատ անգամ, ժողովրդական երգիչը իր երիտասարդութեան օրերում սիրահարված լինելով, մի ահագին վիպասանութիւն է շարադրում այդ բնաբանի վրա և այդ իր սրտին մօտ պօէման երգելիս այնքան զրգռվում, յուզվում է, որ շատ անգամ տասնեակ լացողների առջև չը կարողանալով զսպել իրան, հին, քաղցր տպաւորութիւնների և քնարի ձայներով զարթեցրած յիշողութիւնների տակ սկսում է արտասվել....

Ում պատահել է լինել գիւղերում, ում պատահել է տեսնել և լսել գոմերում աշղին, նա կը վկայէ, անշուշտ, որ և գիւղացին, այդ կոպիտ, ըստ երևոյթին անզգայ արարածը, գիտէ հասկանալ և զգալ. նա կը վկայէ, ասում ենք, թէ ինչ-

ցաւալին դեռ այն է, որ չը գտնվեցան այնպիսի անձինք, որոնք մտածէին մի հասարակաց դրամարկղ հիմնելու, որով միայն կարելի կը լինի Աղեքսանդրապօլի վաճառականներին իրանց ընկած և նեղ դրութիւնից ազատել: Կրկին անգամ հրաւիրում ենք այս հարցի վրա Աղեքսանդրապօլի հասկացող և ժողովրդի բարօրութիւնը ցանկացող դասակարգի ուշադրութիւնը:

Կարճ միջոցում տեղս մթերքները դգալի կերպով սկսեցին թանգանալ, այնպէս որ այժմս ցորենը ծախվում է 'պուդը' 72-ից 75 կօպէկով, գարին սօմարը՝ 5 րուբլի, ալիւրը 1 ր.—1 ր. 10 կօպէկ, Թխած հացը $2^1/_2$ կօպէկ ֆունտը, ձուն Թէև առաջ 100-ը 1 րուբլով էին տալիս, բայց այժմս սկսեց Թանգանալ մի ինչ որ գործարանի հիմնվելու պատճառով, որը ձեռնարկել են այստեղ եկած երկու գերմանացիք: Ասում են օրական 3,000 հատ ձու է հարկաւորվում գործարանին. կարծիք կայ որ դա լինելու է գլիցերինեան և ձուի սապօն պատրաստող մի գործարան, որը իր արդիւնքը արտասահման կուղարկի: Ոմանք էլ ասում են որ գործարանը պէտք է զանազան ներկեր պատրաստէ, բայց հաստատապէս դեռ ոչըքին յայտնի չէ ինչու համար յիշեալ գերմանացիք այդքան քանակութեամբ ձու են հաւաքում:

Տեղիս երկդասեայ և միդասեայ դպրոցների հարցը դեռ մնում է անորոշ դրութեան մէջ: Ցանկալի կը լինէր, որ տեղիս հոգևոր կառավարութեան նախագահը լրագրի միջոցով պարզէր մեզ մեր դպրոցների չը բացվելու պատճառների մանրամասնութիւնները:

Մահը այստեղ ևս սկսել է առատ հունձ՝ անել երեխաներից: Ցաւալին այն է նոյնպէս, որ մեզ մօտ երեխաներից շատերը զոհ են գնում վեներեան ախտին: Զարմանալի է տեղիս հասարակութեան անտարբերութիւնը. նա ամենևին չէ մտածում այդ վարակիչ ախտի տարածման առաջն առնելու: Միթէ չէր կարելի, որ քաղաքը իր հաշւով մի բժիշկ ունենար. ինչքան էլ դրա համար ծախս ենք անելու, բայց և այնպէս օգուտը հարիւրապատիկ աւելի կը լինի, քան Թէ ծախսը, և միայն այս միջոցով կարելի կը լինի այդ ախտին առաջն առնել:

Աղեքսանդրապօլցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ուզուն-Ադա 8 մարտի

Մի օտարական երբ մտնում է իրան անծանօթ մի քաղաք, եթէ նա վաճառական է, անշուշտ ծանօթանում է տեղային մակլէրների հետ, իսկ եթէ ազգային գործերով հետաքրքրվող է, մտնում է եկեղեցի, կամ դպրոց և ծանօթանում է նրանց ներկայացուցիչների հետ: Վերջինիս դասին է և տողերիս գրողը: Անցեալ փետրվարի 22-ին մտայ համբահռչակ Բագու քաղաքը, ուր և նոյն գիշերը «Тамаръ» շոգենաւով պիտի ճանապարհվէի Անդրկասպեան նորանուաճ քաղաքները: Բայց նախ քան ճանապարհվելս, ես մի փոքրիկ պտոյտ արի քաղաքի մէջ և յետոյ գնացի եկեղեցի: Եկեղեցու ժամասացութիւնը աւարտվելուց յետոյ ծանօթացայ երեք քահանայոց հետ: Արժ. հայրերի հետ մի ժամի չափ խօսեցի: Վերջապէս այդ եկեղեցու բարեկարգիչ հայրը, որ մի պատկառելի և յոյժ գրաւիչ դէմք ունէր, ինձ հրաւիրեց իրան տունը՝ ընթրելու: Գնացի: Ընթրելու ժամանակ հիւրասէր հայրը ինձ պատմից շատ գոհացուցիչ գործեր, Թիվեց և տեղային հարուստների, որքան յիշում եմ՝ Անդրէաս Ապրէսեանի, Գէորգ Շահնազարեանի, Բաղիրեանի և այլ շատերի անունները, որոնք միշտ փայլում են իրանց բարեգործութիւններով, ի միջի այլոց հառաչելով, արտասվելով յիշեց Նիկողայոս Կրասիլնիկեանի մահը և նրա ազգօգուտ կտակի մանրամասն հաշիւը: Եւ յիրաւի, տէր-հօր դուժած այդ տխուր լուրը ինձ ևս տխրեցրեց, բայց միւս կողմից մխիթարական էր, որ հանգուցեալը կտակել էր ազգին մի պատկառելի գումար: Ինչ և իցէ, ընթրեցի: Հիւրասէր հօրը հրաժեշտ տուի և յիշեալ ազդաշահ կտակի լուրը շտապեցի «Մշակին» հաղորդել: Նոյն գիշերը մտայ շոգենաւ:

Ահա այսօր մեծ սարսափով կարդացի «Մշակի» մէջ «Այդ ծուր կը համնի» խորագրով առաջնորդողը: Կարդալով յիշեալ առաջնորդողը, աչքերս մթնեցան, և սկսեցի ամբողջ մարմնովս դողալ. Ա՛հ.... դա ինչպիսի ոճիր եմ գործել, մտածելի դէմ մեղանչել: Ահա մահացու մեղք: Բայց ինչ փոյթ, որ ուշ է.... Եւ կիրքը արդէն կշտացել է իր հունձից: Այժմ երևում է որ ինձ փլաւով-զահրումարով կերակրող տէր-տէրը հիւրասէր չէ եղել, այլ հիւրատող: Ահա և այդ նենգամտութեան արգասիքն է, որ այսօր «Մշակը» բարոյապէս տուժում է:

Պարոն խմբագիր. կեանքումս դէթ առաջին անգամն էր, որ լրագրութեանը մի լուր հաղորդեցի, բայց տարաբաղդաբար դորանով էլ արդարացրի Թրքաց «Այդայ իլդայ բիր նամազ, օնի դէ չէյթան զոյմազ» առածը: Այդ վերոյիշեալ տխուր դէպքում Թէ ով է դատապարտելի, այդ դատաւնիքը Թողնում եմ ձեր և բանաւէրների ազատ դատաստանին: Իսկ վերադառնալով հարցին, այդքանը կասեմ, որ ես «Մշակի» դրօշակին 15 տարի է, որ հաւատարիմ եմ: Ի վերջոյ «ընկնելը մեղք չէ, այլ մեղք է չը բարձրանալը», ասում է Աստուծոյ ձայնը:

Քաջայոյս եմ որ դուք ևս չէք խնդրի արդար ձայնը:

Լրատու.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Մշակի» անցեալ 1886 Թւի №№ 64 և 65 մէջ տպվեցաւ բանասիրականի բաժնում Վ. Վարդանեանցի յօդուածը Պետերբուրգի հայ եկեղեցիների խորհրդի գործունէութեան մասին: Այդ յօդուածին պատասխանեց Պետերբուրգից մի երկար յօդուածով բժշկապետ Ս. Յարութիւնեանց, խնդրելով որ տպագրենք իր պատասխանը «Մշակի» մէջ: Բայց յօդուածը երկար լինելով, չը կարողացանք մեր լրագրի էջերի մէջ զետեղել յարգելի բժշկապետի այդ պատասխանը, այլ հրատարակեցինք առանձին գրքոյկով: Բժշկապետը ուղարկեց մեզ իր պատասխանը անցեալ աշնանը, բայց մենք կարողացանք միայն այժմ հրատարակել յօդուածը առանձին բրօշիւրով, որի հրատարակութեան ծախսը ինքն պ. Յարութիւնեան յանձն առաւ: Եւ այդ բրօշիւրի մէջն էլ Պետերբուրգի հայոց եկեղեցական խորհրդի արձանագրութիւններից (պրոտօկօլներից) շատերը չը կարողացանք մացնել, իրանց անչափ երկար լինելու պատճառով: Եւ ահա այս օրերս յիշեալ բրօշիւրը հրատարակվեցաւ Թիֆլիսում, Մարտիրոսեանի տպարանից, հետևեալ վերնագրով: «Հասարակութեան դատաստանին, Պետերբուրգից ուղարկված երկու Թղթակցութիւնների առիթով սոփոզական բացատրութիւններ Ս. Յարութիւնեանցի:»

—

Այսօր ուղարկում ենք Թէ Թիֆլիսի և Թէ կայսրութեան ուրիշ տեղերի «Մշակի» մեր բաժանորդներին բժշկապետ Ս. Յարութիւնեանցի «Հասարակութեան դատաստանին» վերնագրով բրօշիւրը:

—

Պետերբուրգի լրագիրները լսել են, որ մտադրութիւն կայ երկաթուղու գիծ անցկացնել Ուզանի կոչված կոլուածքից դէպի Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղու Կվիրիլի կայարանը: Այդ գիծը պէտք է կառուցանի մի մասնաւոր ընկերութիւն, որի գլխաւոր նպատակն է մշակել այդտեղի մ ա ր գ ա ն է ց ի հ ա ր ո ւ ս տ հանքերը:

—

Սուխումի մօտ գտնվող մի կալուածքում, որը գնել են երկու օտարերկրացի դրամատէրեր, մտադրութիւն կայ շինելու յախճապակեայ գործարան, որովհետև այդ կալուածքի շրջակայքում կայ յախճապակի հարուստ հանք: Հաղորդելով այդ լուրը, Պետերբուրգի լրագիրները աւելացնում են, որ երկու ֆրանսիացի բժիշկ մտադիր են այս ամառ Բաթումում բժշկվելու կայարան շինելու:

—

Մայրաքաղաքների լրագիրները հաղորդում են, որ Կովկասեան շղթայի վրայով երկաթուղու գիծ անցկացնելու համար, արդէն սկսել են որոշել տ օ ն է լ շինելու տեղը:

—

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեր Թղթակիցը գրում է մեզ մարտի 14-ից հետևեալը: «Տեղիս եղանակը սաստիկ փոփոխական է. երեք չորս օր է որ սաստիկ ցուրտ էր անում, ձիւնը գալիս էր անվերջանալի. այժմ սկսվեցան անձրևներ: Շատ փողոցներում սաստիկ ցեխ է, քաղաքի վարչութիւնը ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում փողոցների անմխամձելի վիճակի վրա և մենք կատարելապէս խեղդվում ենք ցեխերի մէջ: Մեր քաղաքային գործերը և քաղաքային վարչութեան ընթացքը նորերումս շատ լաւ նկարագրեց մեր մի նոր բանաստեղծ Գուկաս Ա լ ա ճ ա լ ե ա ն մի գեղեցիկ ոտանաւորի մէջ, որի իւրաքանչիւր տունը վերջանում է այսպէս, «Սա կալաճի, նա կալաճի, անվերջ, անհամ կալաճի:»

—

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա) քաղաքից մեր Թղթակիցը մեզ գրում է. «Ռօստովի քաղաքագլուխը, պ. Բայկօվ, միջնորդում էր կառավարութեան առջև որպէս զի քաղաքը 1 միլիօն ր. գումար նպաստ ստանայ կառավարութիւնից: Քաղաքացիք վճռել էին վերջապէս ունենալ նաւահանգստի գետեզր (набережная) և ողջ քաղաքը քարայատակել: Դրա համար հարկաւոր էր 3 միլիօնի չափ ահագին գումար և ահա Բայկօվ առաջարկում էր 1 միլիօն փոխ առնել, 1 միլիօն նպաստ ստանալ կառավարութիւնից, իսկ մնացածը լրացնել կիսակօպէկանոց տուրքից (полукопѣечный сборъ): Այդ տուրքից պատրաստի գումար կար արդէն մօտ 400 հազար րուբլի: Բայց ֆինանսների պ. մինիստրը մերժեց այդ խնդիրքը, ասելով որ ոչ մի քաղաքին այսուհետև կառավարչական օժանդակութիւն տրվելու չէ: Այժմ Ռօստով մնում է ուրեմն, առանց գետեզրի և քարայատակած չի լինի: Թէև Բայկօվ քչայրեց քաղաքի պարտքերը, այնու ամենայնիւ Ռօստովի պարտքերը հասնում են դեռ 200 հազար րուբլ գումարի, իսկ քաղաքի տարեկան եկամուտը միայն 700 հազարի է հասնում:»

—

Մօսկվայի Բնագիտական ընկերութեան վերջին նիստերից մէկում կարդացվեցաւ մի զեկուցում, որը վերաբերում էր Գեղամայ լճի և Անդրկովկասի մի քանի գետերի ձկների նկարագրութեանը: Զեկուցանողը, ինչպէս հաղորդում են Մօսկվայի լրագիրները, քանի մի նկարագրութիւններ անելուց յետոյ այն միտքը յայտնեց, որ Անդրկովկասի ձկները առհասարակ մ ի ա տ ե ս ա կ են, և չեն զանազանվում իրանց բազմատեսակութեամբ, Թէև նրանց քանակութիւնը շատ մեծ է:

—

Պետերբուրգի «Новое Время» լրագրի մէջ կարդում ենք. «Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը մտադրութիւն ունի տարրական դպրոցների մէջ մտցնել զանազան արհեստների սովորեցնելը: Արհեստները պէտք է համապատասխանեն որոշեալ տեղերի պահանջներին:»

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են. «Խորէն վ. Ստեփանէ նորերումս ներկայացրել է Պետերբուրգի հայոց եկեղեցական կալուածների վարչութեան նախագահին մի շարք առաջադրութիւններ զանազան տեսակ բարեփոխութիւններ անելու դիտաւորութեամբ: Այդ բարեփոխութիւնների մէջ մտնում են և հետևեալ կէտերը. ա) որ ինքը, Խորէն վարդապետը, ճանաչվի իբրև եկեղեցու լիազօր բարեկարգիչ, բ) ժամասացութիւնը կատարվի հայկական ձայնագրութեամբ (եւրօպական ձայնանիշների ներմուծումը հ. Խորէնը իր իրաւասութիւնից վեր է համարում), գ) երգեցիկ խումբը և միւս դպիրները իրան ստորադրվում են և մասնակցում են ժամասացութեանը ամեն օր: Պէտք է

պէս մի քանի րօպէ շարունակ բոլոր լսողները, մեծից մինչև փոքրը, երգչի հետ ի միասին սկսել են հեկեկալ....

Պէտք է ասել, որ գիւղերում ձմեռուայ այդ կօնցերտները աւելի ընտանեկան բնաւորութիւն ունեն, իսկ ամառը, մանաւանդ լուսնեակ գիշերների ժամանակ, մի մեծ հրապարակի վրա, գլխաւորապէս կրպակի մօտ, ամբողջ գիւղը լցվում է երգչին լսելու և աւելի հետաքրքրվում է աշղների մրցութիւնով: Աշղների մրցութիւնը, այն էլ յայտնի, արդէն հռչակ ստացած աշղների մրցութիւնը, մի ամբողջ դարագլուխ է կազմում գաւառական կեանքի մտաւոր պատմութեան մէջ: Երկու նշանաւոր բանաստեղծների մի գիւղ գալը իմացվում է գաւառում մի քանի օր առաջ, հարեան գիւղերից շատերը գալիս են ներկայ գտնվելու երգերի այդ ճակատամարտին և ամբողջ գաւառը անհամբեր, լարված հետաքրքրութեամբ, սպասում է մրցումի վախճանին, որի մանրամասն պատմութիւնը յետոյ սկսում է բերանից բերան շրջել գաւառներում և երկար ապրում է սերունդների յիշողութեան մէջ: Պատմում են, որ աշղների այնպիսի մրցումներ են եղել, որոնք օրեր և շաբաթներ են շարունակվել: Այն երգչի մասին, որ տանում է յաղթանակը, ժողովուրդը ասում է, օրինակ՝ աշղ Օհանը աշղ Դաւիթին կ ա պ ե ց:

Ժողովրդական մեծ երգիչների մրցումը, ինչպէս ասացինք, մի ամբողջ դարագլուխ է կազմում գաւառական կեանքի մտաւոր պատմութեան մէջ, այդ մրցութեան ժամանակ որոշվում են մի տեսակ յայտնի բանաստեղծական ուղղութիւններ և գաւառական բանաստեղծական աշխարհը այդ օրվանից արդէն բաժանվում է երկու հակառակ բանակների. մի բանակ կողմակերպվում է յաղթանակը տանողի շուրջը, միւսը նրա հակառակորդի, կամ, ժամանակակից լեզւով խօսելով, կողմակերպվում են բանաստեղծական երկու որոշ շ կ օ լ ա ն ե ր, դպրոցներ: Այդպիսի աշղներից, որոնք հետևողների մի ամբողջ լէգիօն ունեցան և մեծ հռչակ ստացան գաւառական աշխարհում, մենք կը յիշենք գրեթէ ամբողջ Անդրկովկասում յայտնի աշղ Գ ա ր ի բ ի ն:

Նախնի մարդու աչքում քաջագնական ոգին նրա իդէալն էր, դէպի քաջութիւնը մարդը երկիւղածութեամբ էր վերաբերվում և հին, նախապատմական ժամանակներում քաջութեան, ոյժի առջև մարդը ծունկ էր իջեցնում, երկրպագում նրան....

Անտարակոյս, ի հարկէ, որ այդ այդպէս լինելուց յետոյ, քաջութիւնը, ժողովրդի զարգացման առաջին աստիճանների վրա, մարդու գոյութեան Ա. ու Բ. լինելուց յետոյ, ասում ենք, նախնի բանաստեղծութեան մէջ էլ նա պէտք է իր պատշաճաւոր դիրքը բռնէր: Այդպէս է եղել բոլոր ժամանակներում բոլոր ազգերի բանաստեղծութիւնը, այդպէս է և մեր Անդրկովկասի բոլոր ազգերի ժողովրդական բանաստեղծութիւնը:

Ում յայտնի չեն կիսադիւցազնական Քեօրօղլու վէպերը, մեր այդ հռչակաւոր chansons de geste-ը *):

Քեօրօղլին մեր երկրի այն լեգենդական ասպետներից մէկն է, որի առջև տերևի պէս դողում է ժողովուրդը, որի սուրը օրէնք էր երկրի համար և անունը սարսափ: Հետաքրքրին այն է, որ այդ տեսակ անձնաւորութիւնները ահ ու սարսափի հետ միացնում են իրանց մէջ և մի տեսակ համակրութիւն. ժողովուրդը համ վախում է նրանից, համ էլ, նրա անձնաւորութեան մէջ իր իդէալը տեսնելով, նրա վրա երգեր կապում, **) ահագին վիպասանութիւնների նիւթ դարձնում:

Մեր երկիրը այժմ էլ, իր ամբողջութեամբ առնելով, ինչպէս արդէն մեր նամակներից մնում աւիթ ենք ունեցել ասելու, գրեթէ մի քաջագնական, ասպետական երկիր է: Ամենահասարակ ամենաաննշան դէպքեր ահագին արիւնհեղութեան պատճառ են եղել: Անդրկովկասը մի ազգագրական կօնգլօմերատ լինելով, հասկացողութիւնների այնպիսի տարբեր ամբողջութիւններ է պարունակում իր մէջ, որ խաղաղ, կուլտուրական կեանքը գրեթէ անկրագործելի է այդտեղ. *) գաւոր առնլութիւն, ազգութիւնների պատմական վրէժխնդրութիւնը ինքնըստինքեան արդէն մեր աշխարհի կեանքի մի մասյլ, տխուր կողմն է: Ժողովուրդի իրար մէջ տարիների ընթացքում մղած ներքին կռիւները, ի հարկէ, միշտ իրանց ներկայացուցիչներն են ունեցել, այդ փոթորիկների մասին սերունդը երգել է, իդէալացնելով այդ երգերի մէջ իր որ և է Քեօրօղլուն, Քեչիչ-Օղլուն: Այդ տեսակ կռիւներ, ուզում եմ ասել, նիւթ են տուել ժողովրդական ստեղծագործութեանը և հարիւրաւոր վիպասանութիւններ ստեղծել: Այդպէս են ստեղծվել Հոմերոսի Իլիականն ու Ոդիսականը, Ֆինկացոց Մազարգարատան, այդպէս են ստեղծվել և մեր քաջագնական վիպասանութիւնները:

Այդպիսով, ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, քաջագնական այդ վիպասանութիւնների—chansons de geste-ների մէջ ամբողջ ժողովուրդը մասնակցելով, անձնաւորութիւնները, որոնք առաջնորդել են, այդպէս ասած, ժողովրդական միտքը, կորչում, անյայտանում են և պօէմները հաւաքական ոյժի արդիւնք լինելով խիստ ը ն դ հ ա ն ո ւ ր բնաւորութիւն են ստանում:

Թէ ինչ դէպքեր են նիւթ տուել ժողովրդական այդ տեսակ վիպասանութիւններին, մենք, ընթեր-

*) Chansons de geste—քաջագնական վիպասանութիւն (героическія былины)

**) Երգ կապել ժողովրդական լեզւով կը նշանակէ երգ յ օ ր ի ն ե լ:

*) Մեր այս միտքը աւելի որոշ կը պարզենք «Գաւառական նամակների» մի այլ յօդուածում, երբ պատիւ կունենանք «Մշակում» խօսելու Անդրկովկասի զինւածանութեան մասին:

նկատել որ երգեցիկ խմբի և եկեղեցու սպասաւորների համար Պետերբուրգի հայոց եկեղեցին մեծ գումար է ծախսում: Երգեցիկ խմբի համար վճարվում է 3,000 րուբլի և բնակարան. երգեցողութեան ուսուցչին 480 ր., սարկաւագին 1,140 ր. և բնակարան. կիսասարկաւագին՝ 780 ր., դպրին 990 ր.: Հայր Խորէն յայտնել է, որ իրան յանձնվի երգեցիկ խմբի և դպիրների վրա ծախսվելի գումարի կէսը, և խոստանում է այդ գումարով հիմնել ծխական դպրոց, կազմել երգեցիկ խումբ և ունենալ հարկաւոր դպիրները: Չը մոռանանք աւելացնել և այն, որ այդ առաջարկութիւնները մի քանի անձանց կողմից դժգոհութեամբ են ընդունվել»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐԻ ԻՆՆՍՈՒՆԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

—

Մարտի 22-ին Բերլինում տօնվեցաւ գերմանացոց Վիլհէլմ կայսրի ծննդեան իննսունամեայ տարեդարձը: Վիլհէլմ կայսրը գերմանացոց պատմութեան վերջին շրջանում մեծ նշանակութիւն ունի. նրա օրով տեղի են ունեցել այնպիսի իրողութիւններ, որոնք Գերմանիայի այժմեան կայսրին դասում են իր նշանաւոր նախորդների շարքում: Թէ որքան մասնակցութիւն և ազդեցութիւն է ունեցել Վիլհէլմ իր ժամանակ կատարված պատմական-քաղաքական իրողութիւնների վրա,—այդ ապագայի հարց է, այսքանը միայն առ այժմ անուրանալի է, որ գերմանական ժողովուրդը մի առանձին ոգևորութեամբ է վերաբերվում դէպի իր կայսրի գործունէութիւնը և այդ ոգևորութիւնը արտայայտում է մեծ սիրով: Մարտի 22-ի տարեդարձը դրա մի ապացոյցն է: Մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ վաղուց պատրաստութիւններ էին տեսնվում Վիլհէլմի իննսունամեակը տօնելու համար: Եւրոպական շատ երկիրներից այդ տօնի համար յատուկ պատգամաւորներ եկան Բերլին: Գերմանիայի զանազան կողմերից մեծ բազմութիւն հաւաքվեցաւ Բերլին, և գերմանական կայսրութեան մայրաքաղաքը մարտի 22-ին հանդիսաւոր տեսք էր ստացել: Բերլինի լրագրութեան մեծամասնութիւնը մեծ ոգևորութեամբ վերաբերվեցաւ դէպի այդ տօնախմբութիւնը: Ցերեկվայ ցոյցերից յետոյ, կայսերական պալատի մէջ տեղի ունեցան հանդիսաւոր շնորհաւորութիւններ: Պալատի Սպիտակ դահլիճը զարդարված էր դիւթական շքեղութեամբ: Երեկոյեան ժամի 9-ին արդէն բոլոր բարձրաստիճան հիւրերը հաւաքված էին: Ժամի 9-ին կայսրուհի Աւգուստան իր Թոռ՝ իշխան Վիլհէլմի հետ մտաւ դահլիճը: Փոքր ժամանակ անցած դահլիճ մտաւ կայսրը՝ շրջապատված իր բարձրաստիճան հիւրերով: Առաջին զոյգը՝ ինքը կայսրն էր կազմում Սակսոնիայի Թագուհու հետ միասին. երկրորդ զոյգը՝ Սակսոնիայի Թագաւորը և Ռումինիայի Թագուհին. երրորդ զոյգը՝ Ռումինիայի Թագաւորը և գերմանական Թագաժառանգի ամուսինը: Դրանց հետևում էին իշխան Ռուդոլֆ, Վէյմարի դքսուհու հետ, Շվէդիայի Թագաժառանգը Մեկլենբուրգ-Շվէրինի դքսուհու հետ, Մեծ-իշխանուհի Մարիա Պավլօվնան, Հեսսէնի իշխանուհին և շատ ուրիշները: Դահլիճի մէջտեղը բազմեց ինքը կայսրը, և բոլոր ներկայ եղողները բռնեցին իրանց տեղերը: Ներկայ էին օտար դեսպաններից շատերը: Երաժշտութիւնը ամենադեղեցիկ տպաւորութիւն Թողեց ամենքի վրա: Իշխանները, դեներալները և մինիստրները ներկայացրին իրանց շնորհաւորութիւնները. դրանից հետևեցին բոլոր ներկայ եղողները: Բայց ուշադրութեան արժանի են առանձնապէս այն ցոյցերը, որ արեց կայսրին ուսանողութիւնը: Բերլինի համալսարանի ուսանողները կազմեցին մի կ ե ր ո ն ա զ ա ր դ գնացք, որին մասնակցում էին գերմանական բոլոր համալսարանների, ակադէմիաների և ուրիշ բարձրագոյն դպրոցների պատգամաւորութիւնները: Գնացքը աչքի էր ընկնում իր բազմամարդութեամբ. ուսանողները գնում էին զարդարված կառքերով: Երբ գնացքը հասաւ պալատին, այն ժամանակ պալատի պատուհանի մօտ երևեցաւ Վիլհէլմը կայսրուհու հետ միասին: Ամբոխը, որ խռնվել էր հրապարակի վրա սկսեց բացականչութիւններ անել: Ուսանողական գնացքի ներկայացուցիչ-ուսանողը մտեցաւ պատուհանին, որտեղ կանգնած էր կայսրը, և բացականչեց. «կեցցէ փառաւոր պատերազմների հերոսը, ժողովրդի հայրը և խաղաղութեան պաշտպանը»: Կայսրը խորին կերպով շնորհակալութիւն յայտնեց: Ուսանողները երգեցին ազգային հիմնը: Դրանից յետոյ կայսրը իր մօտ հրաւիրեց ուսանողական գնացքի կարգադրիչ մանդաժողովին, և դիմեց նրանց մի կարճ ճառով: Այդ ճառի մէջ կայսրը արտայայտեց իր գոհունակութիւնը այն բանի համար, որ ուսանողութեան մէջ տիրապետում է գեղեցիկ ոգի, և աւելացրեց, որ մեծ յոյս է դնում ուսանող երիտասարդութեան վրա «այժմեան ծանր հանգամանքներում»: Ուսանողական գնացքը շարունակեց առաջ գնալ, և ցոյցեր արեց իշխան Բիսմարկի և կոմս Մօլտկէի բնակարանների առաջ: Բիսմարկ իր բնակարանի պատուհանից շնորհակալութիւն յայտնեց իր անունով և քաղաքականութեան խնկարկու ուսանողներին: Դրանից յետոյ տեղի ունեցաւ ուսանողական ճաշկերոյթ, որին մասնակցեցին համալսարանների ռեկտորները և պրօֆէսօրները: Ճաշի ժամանակ խմեցին կայսրի կենացը: Նոյն օրը՝ բոլոր բարձրագոյն դպրոցներում տեղի ունեցան հանդիսաւոր տօնախմբութիւններ: Տօնախմբութիւնները շարունակվեցան և յաջորդ օրը: Ահա Վիլհէլմի իննսունամեայ տարեդարձի այդ տօնախմբութիւնների ազդեցութեան ներքոյ՝ Բերլինի դիպլօմատիան այն միտքը յայտնեց՝ որ Վիլհէլմ կայսրը խաղաղութեան պահպանութիւնն է կամենում, և չէ ցանկանում իր կեանքի վերջին օրերը՝ պատերազմ տեսնել: Թէ որքան Վիլհէլմ կայսրը և իշխան Բիսմարկ խաղաղութիւն են ցանկանում, որի մասին այնպէս ոգևորված կերպով խօսում էին տօնախմբութեան ազդեցութեան ներքոյ, այդ ճշգօրէն յայտնի չէ,—բայց կասկածելի է Թւում, որ Վիլհէլմ կայսրի բ ա ր ի ց ա ն կ ո ւ Թ ի ւ ն ն ե ր ը կարող լինէին փոխել քաղաքական հարցերի և երևոյթների այն ընթացքը, որ այժմ նըկատվում է Եւրոպայում, և որը՝ պահանջում է աւելի խոր և արմատական փոփոխութիւնների:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Վիլհէլմ կայսրի իննսունամեակի առիթով դադարած յարձակումները՝ նորից սկսվեցան Բերլինի և Փարիզի մէջ: Այդ յարձակումները գլխաւորապէս տեղի են ունենում մամուլի մէջ, և աւստրիական մամուլը բռնում է գերմանական մամուլի կողմը:

—Փարիզից գրում են, որ գերման-իտալական դաշնակցութեան լուրերը այնտեղ լաւ տըպաւորութիւն չեն Թողել, մանաւանդ որ իբրև իրողութիւն հաղորդում են, Թէ Իտալիան իբրև վարձատրութիւն կը ստանայ Ֆրանսիական մի երկիր, եթէ կօգնի Գերմանիային՝ Ֆրանսիայի դէմ պատերազմելիս:

—Մարտի 21-ին, անգլիական համայնքների ժողովում, իրլանդական գործերի ստատս-սեկրետարը յայտնեց, որ շուտով կը ներկայացվի մի բիլլ՝ Իրլանդիայում հողային հարցի պատճառով կատարվող չարագործութիւնների առաջն առնելու համար: Այդ բիլլը ուղղված է գլխաւորապէս գիւղացի-կապալառուների դէմ, ուստի և համակրութեամբ ընդունվեցաւ պահպանողականներից:

—Բերլինի լրագիրների մի մասը, Վիլհէլմի ծըննդեան տօնի օրը, տպեցին տօնին պատշաճ յօդւածներ և ոտանաւորներ՝ ոգևորութեամբ խօսելով կայսրի մասին:

—Մարսէլի մունիցիպալիտետի խորհուրդը արձակվեցաւ այն համակրական ցոյցերի համար, որ նա արտայայտեց դէպի կօմմունան: Այդ մասին Բօյէ արմատականը հարց բարձրացրեց ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում: Մինիստրնախագահ Գօբլէ պատասխանեց, որ նոյն եղանակով կարձակվի ամէն մի մունիցիպալիտետի խորհուրդը, եթէ այդպիսի ցոյցեր կանի: Կարծում են, որ ժողովը կանցնի Գօբլէի յայտնած մտքի կողմը, այդ պատճառով ենթադրում են, որ Բօյէ յետ կը վերցնի իր դրած հարցը:

—Ֆրանսիական լրագիրները չափաւորութիւն պահպանեցին դէպի Վիլհէլմ կայսրի իննսունամեայ տարեդարձը: Փարիզի լրագիրների մի մասը՝ գովասանքով խօսելով Վիլհէլմի անձնաւորութեան մասին՝ մի և նոյն ժամանակ այն միտքն են յայտնում, որ նրա Թագաւորութիւնը մի առանձին բարօրութիւն չը բերեց: Այդպէս օրինակ «Republique Francaise» լրագիրը գովելով Վիլհելմին իբրև «մարդու» և իբրև «Թագաւորի», պնդում է, որ նրա օրով Գերմանիան իր բռնած դիրքով և ուղղութեամբ խախտեց եւրոպական խաղաղութեան գլխաւոր հիմքը: Լրագիրը իր միտքը ամփոփում է հետևեալ խօսքերով. «փառքը լաւ բան է, բայց դրանից աւելի լաւ է ազատութիւնը. իսկ ամենից բարձր արդարութիւնն է:»

—Հռօմի պապի և իր կարդինալների յարաբերութիւնները լարվում են: Վատիկանի մէջ վերջին ժամանակներս ք ա ղ ա ք ա գ ի տ ո ւ Թ ի ւ ն ը մեծ դեր է խաղում, և հէնց այդ է պատճառը, որ կարդինալները լարված են դէպի պապը, որին նոքա խորհուրդ էին տալիս չը խառնվել Գերմանիայի զինուորական օրինագծի եօթնամեակի հարցում: Կարդինալ Եակօբինիի տեղ Գալիմբերտիի նշանակելը աւելի գրգռեց կարդինալներին: Գալիմբերտի պապի սիրանեակն է և նրա կոյր գործիքը: Կարդինալները ուզում են որ այդ պաշտօնը տրվի մի արժանաւոր մարդու: Պապը չէ զիջանում նրանց պահանջի առաջ:

—Փետրվարի 7-ին չինաց մանուկ-կայսրը 16 տարեկան դարձաւ և օրէնքի զօրութեամբ՝ նա այժմ լիակատար կայսր է, ըստ որում նա այժմ համարվում է չափահաս: Չինական «Խուպաօ» և «Շէնպաօ» լրագիրներում յայտարարվեցաւ կայսրի չափահաս լինելու մասին: Տաճարներում այդ օրը գոհացողական մաղթանքներ կատարվեցան:

—Անգլիական համայնքների ժողովում Պարնելլ յայտնեց, որ ինքը կընդդիմադրի Իրլանդիայում ճնշող միջոցներ գործադրել առաջարկող օրինագծին. նոյն մտքով խօսեցին և Մօրլէյ ու Լաբուշէր, որոնք Գլադստոնի կողմնակիցներից են:

—Վիէննայից գրում են, որ Բօդօսլավօվ պտըտում է Բօլգարիայում և պրօպագանդա է անում՝ հիւսիսային և հարաւային Բօլգարիան միացնելու համար: Իննամակալութիւնը պատրաստութիւններ է տեսնում նոյն նպատակի համար:

—Վերջին հեռագիրներից երևում, որ Վիլհէլմ կայսրը նորից հիւանդացաւ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պօլտավայում նորերումս մի կին ծնեց երկւորեակներ: Երկու մանուկների գլուխները կպած էին միմեանց, այնպէս որ ներկայացնում էին մի հօրիզօնական գիծ. երբ մանուկներից մէկը արթուն է, միւսը քնում է, երբ մէկը ուզում է ուտել, միւսը չէ ուզում: Բժիշկները ենթադրում են, որ նոքա երկար չեն ապրի:

* * *

Մի երիտասարդ ռուս բժիշկ՝ Վինօգրադօվ ազգանունով, մտադիր է վ ե ց շ ա բ ա թ ո չ ի ն չ չուտել, և իրան ենթարկել Ցուկկիի «փորձանքներին»: Նա յայտնում է որ կարող է դիմանալ, և կը խմի միայն շաքարախառն ջուր:

* * *

Վերջին խաղարկութեան 40,000 ր. ընկաւ Օդեսսայում մրգի խանութում ծառայող մի հրէայ երեխային:

* * *

Նորերումս Պօլտավայում գտնվեցաւ օղի քաշելու գաղտնի գործարան: Գործարանի տէրը մի հարուստ մարդ է, ունի իր սեփական տուն, որի ներքին յարկում զետեղված է այդ գործարանը: Ներքնայարկը դրսից մուտք չունի. մուտքը տանտիրոջ շքեղ բնակարանի փառաւոր հիւրասենեակիցն է: Այդ հիւրասենեակի մէջ մեծ գահաւորակի առաջ դրված է մի մեծ և շքեղ սեղան՝ ծածկված Թանգագին ծածկոցով, յատակը ծածկված է գորգով. և հէնց այդ շքեղ սեղանի տակն է, որ գտնվում է գաղտնի մուտքը դէպի ներքնայարկը, որտեղ զետեղված է օղի քաշելու գործարանը:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 20 մարտի: Խվանգօրօդ-Դօմբրօվի երկաթուղու ընկերութեանը Թոյլատրված է մեծացնել իր օբլիգացիաների դրամագլուխը 1,518,125 րուբլիով, դէպի Աւստրիական և Պրուսական սահմանները և Դօմբրօվի քարածուխի հանքերը երկաթուղու գծեր անցկացնելու համար, այլ և ըստ պահանջման զինուորական վարչութիւնների, լրացուցիչ աշխատանքների համար: Օբլիգացիաները ապահովացվում են կառավարութեան կողմից: Օբլիգացիաների դուրս Թողնելու ժամանակը և պայմանները պէտք է որոշի Ֆինանսների մինիստրութիւնը:—Այսօր սենատի քրէական վճռաքննիչ դեպարտամենտում քննվեցաւ Կալլօվի հասարակական բանկում տեղի ունեցած զեղծումների մէջ մեղադրվող անձանց վճռաքննիչ խնդիրը: Օբեր-պրօկուրօրի օգնական Մարկօվ՝ իր եզրակացութեան մէջ՝ ենթադրեց որ պէտք է առանց հետևանքի Թողնել բոլոր մեղադրվողների գանգատները: Վճռի յայտնելը սենատը յետաձգեց մինչև մարտի 27-ը:

ցողի Թոյլատուութեամբ, կը բերենք այստեղ մի փոքրիկ պատմութիւն:

30—40 տարի սրանից առաջ Անդրկովկասի մի ագալար փախցնում է մի չքաւոր քրդի աղջիկ և բռնաբարում նրան: Այդ դէպքը ամառը պատահելով, տարվայ մի ժամանակ երբ ամբողջ Անդրկովկասը ա պ ր ո ւ մ է, լուրը կայծակի արագութեամբ տարածվում է ամբողջ գաւառում. հասարակութեան մէջ խռարանցում է տիրում: Արեանդած գեղեցկուհու ալևոր հայրը գնում է իրանց աղգութեան նահապետի՝ Ջաֆար-աղայի մօտ օգնութիւն խնդրելու: Դժբաղի քուրդը մըտնում է Ջաֆար-աղայի վրանը, ուր այն ժամանակ գտնվում է քրդերի մի այլ ցեղապետ—Հասան-աղան:

—Ողջոյն մեծերին!

—Ինչ կասես, ծերուկ, դառնում է դէպի քուրդը Ջաֆար-աղան:

—Եո եկել եմ երկրպագեմ քրդերի մեծ ներկայացուցիչների նշխարհներին......

—Դու երևի խելագար ես, քուրդ, գոչեց Ջաֆար-աղան:

—Մի բարկանա, իշխան, միջամտեց Հասան-աղան, կլիտիկական բօպէներում քուրդը իր լեզուն է խօսում..... և նրան պէտք է հասկանալ... Քրդին առաջարկեցին պատմել իր ասելիքը: Նրա կարճ պատմութիւնը մի ծանր բարոյական ապտակ էր այդ ազատ ազգութեան ներկայացուցիչների համար: Առանց երկար մտածելու, հէնց այն րօպէին, որոշվեց վրէժխնդիր լինել քրդի պատիւը այդպէս յանդուգն կերպով առատառութեան համար և յետոյ ընտիր ձիաւորներ, երկու օրից յետոյ, գիշերը, պաշարում են ագալարի տունը և հրդեհելով նրան, տանեկան անդամներից բաղկացած ընտանիքը մի ակնթարթում սրի են անցնում....

Այդ սարսափելի անցքը իր ժամանակին մեծ խրարանցում պատճառեց երկրում, գաւառական իշխանութիւնը իր բոլոր ոյժերը լարեց յանցաւորներին բռնելու և պատժելու համար և չը նայելով որ ամբողջ գաւառը անձամբ գուշէ ճանաչում էր յանցաւորներին, բայց և այնպէս ոստիկանութեան ջանքը մնաց բոլորովին ապարդիւն:

Այդ արտակարգ անցքը առատ նիւթ տուեց ժողովրդական վառ երևակայութեանը և այդ օրվանից ժողովուրդը, ծաղկացնելով, ի հարկէ, այդ փաստը, երգում է և նոր սերունդին խրատում օրինակ առնել նախնիքներից, երբ բռնաբարվում է ժողովրդի պատիւը, ինքնասիրութիւնը.....

Անդրկովկասը երկար ժամանակ պարսից տիրապետութեան տակ գտնվելով, ազգային ծէսերից, սովորութիւններից շատերը խառնվել, հիւսվել են իսլամական ծէս ու սովորութիւնների հետ, մնացել է այդտեղ, ի հարկէ, ազգի ամենաասուրբը, ամենաբարձր սեփականութիւնը—լեզուն, մնացել է և ժողովրդական բանաւոր գրականութիւնը: Ժողովրդական պօէմաների, վիպասանութիւնների մեծ մասը երգվում են Թուրքերէն լեզուով, բայց հայկական ակցենտով ու բնաւորութեամբ: Վերջին ժամանակներում միայն սկսել են հայկական ժողովրդական ստեղծագործութիւնը իր մայրենի լեզուով արտադրել. փորձերը արդէն եղել են:

Պէտք է ասել որ մեր ժողովրդական գիւղացնական բանաստեղծութեան ցիկլը, շրջանը, այնքան էլ մեծ չէ: Մի քանի վիպասանութիւններ ամբողջ Անդրկովկասի սեփականութիւնն են կազմում, ամէն տեղ երգում են նոյն Շահ-իսմայիլի, նոյն Արաբի-Զանկիի, նոյն Քեօրօղլու սխրագործութիւնները և գրեթէ ամէն մի գաւառ, ամէն մի նահանգ, աշըղների ամէն մի դաս այդ պատմութիւններին, երգերին իր կոլորիտ, գոյնն են տալիս, փոփոխելով մի քանի տեսարաններ, երկրորդական անուններ և այլն:

Առ այժմ ժողովրդական գիւղացնական բանաստեղծութեան մասին այսքանը բաւական համարելով, մենք վերջացնում ենք սորանով մեր այս յօդուածը: Մեր յաջորդ նամակի նիւթը կը լինի ի դ ի լ ի ա կ ա ն (идиллическая) բանաստեղծութիւնը, ուր ժողովուրդը երգում է իր շրջապատող սար ու ծաղիկները, իր երկրի բնութիւնը:

Երևան. Ստ. Դ.որդանեան

ԿՈՒՐՍԿ 20 մարտի։ Այստեղի եպիսկոպոս Միքայէլը վախճանվեցաւ։

ԲՈՒԽԱՐԱ, 20 մարտի։ Այս օրերս Բուխարայի էմիրը և նրա բարձր աստիճանաւորները սիրալիր կերպով ընդունեցին միջին-ասիական ընկերութեան դիրեկտոր-կարգադրիչ Կուդրինին։ Էմիրը և իր աստիճանաւորները մեծ համակրութեամբ վերաբերվեցան դէպի Կուդրինի առաջարկութիւնները, որոնք վերաբերում էին Միջին-Ասիայի արդիւնաբերութիւնների, մանաւանդ բամբակի՝ զարգացնելու գործին։ Յիշեալ ընկերութիւնը արդէն սկսել է բաժանել ամերիկական սերմ բամբակի առաջիկայ ցանքսի համար։ Ի նկատի ունենալով գործի այդպիսի ընթացքը, կատարելապէս կարելի է յուսալ, որ գործը կը յաջողի, եթէ նրան ցոյց կը տրվի հարկաւոր աջակցութիւնը։

ՍՕՖԻԱ, 20 մարտի։ Րուշչուկի անցքերից յետոյ, Սօֆիայում ձերբակալված քաղաքական անձնաւորութիւնները այժմ արձակված են, բացի Կարավելօվից, իսկ Նիկիֆօրով, ինչպէս լսվում է, կը բնակեցվի ներքին քաղաքներից մէկում։— Րիզա-բէյը բոլորովին մտադրութիւն չէ արտայայտում Սօֆիայից շուտով հեռանալու։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 մարտի։ Ոստիկանութեան դեպարտամենտի դիրեկտոր Դուրնօվօին յայտարարած է Բարձրագոյն բարեհաճութիւն իր պարտաւորութիւնները գերազանց-օրինակելի կերպով կատարելու համար։ «Journal de St. Pétersbourg» մատնանիշ անելով Աւղանիստանից ստացված վերջին յուզիչ հեռագիրների վրա, ասում է, որ այդպիսի հեռագիրների նպատակն է յուզել հասարակութիւնը և բորսան, և ոչ մի բան չէ հաստատում էմիրի դէպի Ռուսաստանը ունեցած թշնամութիւնը, և աւղանական սահմանագլխի մասին առաջիկայ բանակցութիւնները, որոնք լինելու են Պետերբուրգում, նոյնպէս ապացուցանում են այդպիսի լուրերի անհիմն լինելը։

ԼՕՆԴՕՆ, 21 մարտի։ Լօրդերի ժողովում հնդկական գործերի մինիստրը յայտնեց, որ ինքը նշանակութիւն չէ տալիս այն լուրերին թէ Աւղանիստանի էմիրը սրբազան պատերազմ է յայտնում Ռուսաստանի դէմ, և չէ հաւատում, որ էմիրը ունենար դէպի Ռուսաստանը թշնամական մտադրութիւններ։ Աւղանիստանում ծագած խառնակութիւնների մասին այլ ևս լուրեր չը կան։ Համայնքների ժողովը ընդունեց առաջին ընթերցանութեան մէջ Իրլանդիային վերաբերեալ օրէնքը։

ՓԱՐԻԶ, 21 մարտի։ «Liberté» լրագիրը հաստատում է որ իբրև թէ Ռուսաստանը պաշտօնապէս խոստացել է մասնակցել 1889 թւի փարիզի համաշխարհային ցուցահանդիսին։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 21 մարտի։ Երկու բօլգարացի պանդխտական փորձ փորձեցին ժամանակաւորապէս այստեղ գտնվող Րուշչուկի պրեֆեկտ Մօնտօվի անձի դէմ։ Պրեֆեկտը վիրաւորված է, բայց ոչ երևոյթին, ոչ վտանգաւոր կերպով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 մարտի։ Այսօր այստեղ հասաւ Գերմանիայի մեր դեսպան կոմս Շուվալօվ։ Լուրերին նայելով, անցագրերի կանոնադրութեան վերաքննող յանձնաժողովը այն միտքը յայտնեց, որ պէտք է վերացնել 120-երորդ յօդուածը, որի հիման վրա՝ մի հասարակութեան անդամ համարվող գիւղացիներին կամ մէշչաններին կարող էին չը տրվել անցագրեր, եթէ նրանց վրա մնացած են լինում ապառիկներ։ Յանձնաժողովը՝ կազմում է մի այնպիսի նախագիծ, որի հիման վրա ազատ կերպով անցագիր կը տրվի հարկատու դասակարգին պատկանող անձանց՝ օտարութիւն գընալու պարապմունքի համար։ Պետական խորհրդին ներկայացրած է մի նախագիծ՝ ֆինանսների մինիստրի կողմից, Սիբիրի ֆինանսական և ակցիզային վարչութիւնների մէջ վերանորոգութիւններ անելու համար.—մինչև այժմ վերաքննիչներ և վերատեսուչներ նշանակում էր գեներալ-նահանգապետը. Վիչնէգրադսկու նախագիծը առաջարկում է հաստատել Ռուսաստանի համար ընդհանուր կարգը, որի հիման վրա ակցիզային վարչութեան բարձր աստիճանաւորները նշանակվում են ֆինանսների մինիստրի կողմից. նոյնպէս և ենթադրութիւն կայ բարենորոգումներ մտցնելու նահանգական և գաւառական գանձարանների մէջ ընդհանուր հիմունքների համաձայն, և բաց անելու պետական բանկի մի քանի բաժանմունքներ։

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 22 մարտի։ «Հաւասի գործակալութիւնից»։ Այն նաւը, որը կասկածելի էր յայտնված Սօֆիայից ուղարկված հեռագիրներում, երևեցաւ որ նօրվեգիական «Ընդաստա» նաւն է, որ գնում էր Բաղուևլաց, որպէս զի այնտեղից զինուորներ վերցնի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 մարտի։ «Новое Время» հաղորդում է, որ ծովային մինիստրութեան կառավարիչը ապրիլին կուղևորվի Նիկօլաեվ և Սեւաստօպօլ նորաշէն նաւերը տեսնելու համար։ «С.-Пет. Вѣд.» հաղորդում է, որ մարտի 24-ին մինիստրական մասնաժողովը կը քննի Կասպի-Սև ծովեան նաւթանցքի և նաւթը մաքսահարկի ենթարկելու հարցերը։ Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով շատ գաւառներում կը բացվեն ազնուական կալուածական բանկի նոր բաժանմունքներ։

ՍՕՖԻԱ, 22 մարտի։ Աւստրօ-Ունգարիայից բերվող բոլոր մթերքների համար, Դունայի բոլոր նաւահանգիստներում կարանտին է նշանակված։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 մարտի։ «Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ տեղական հիմնարկութիւնների վերանորոգութեան համար կազմված յանձնաժողովը վերջացրեց իր պարապմունքները։ Զէմստվօի մեծաւորների նշանակելը այն նահանգներում, ուր գոյութիւն ունեն զէմստվօները, վերջնականապէս նախագծված է։ Որովհետև զէմստվօի գլխաւորների վրա, բացի վարչական պարտաւորութիւններից, դրված կը լինեն և հաշտարար դատաւորների պարտաւորութիւնները, այդ պատճառով յանձնաժողովը մշակեց կանօններ զէմստվօի գլխաւորների և դրանց ժողովներում եղած գործավարութեան կարգի մասին։ «Новое Время» հաղորդում է, որ ֆինանսների մինիստրը ներկայացրեց պետական խորհրդին արտասահմանեան անցագիրները բարձր մաքսահարկին ենթարկելու նախագիծը։ Ամենափոքր վճարը երեք ամիս ժամանակամիջոց ունեցող մի անցագրի համար կը լինի 30 րուբլ ոսկով, յետոյ մինչև մէկ տարվայ լրանալը կառնվի ամսական 15 րուբլ, իսկ մէկ տարուց բարձր կառնվի օրական մէկ րուբլ ոսկով կամ 360 րուբլ ոսկով տարեկան։

ՄԱԴՐԻԴ, 23 մարտի։ Երէկ, պատգամաւորների ժողովի նիստի ժամանակ, նիստի դահլիճի մուտքի դռների ետև գտնվեցաւ վառված պատրօն պայթող նիւթերով։ Ֆինանսների մինիստրութեան սանդուղքի վրա անցեալ գիշեր ճայթեց դրա նման մէկ պատրօն, որից մի քանի ապակիներ կոտրվեցան։ Վիրաւորվածներ չը կան։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Մարտի 20-ին

Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ	$21\frac{1}{4}$	պէնս.
— — Համբուրգի վրա —	$180\frac{1}{2}$	պֆ.
— — Փարիզի վրա —	$224\frac{1}{4}$	սան.
Ոսկի — արժէ — —	9 ›	27 կ.
Մաքսային կուպօններ — . .	179 ›	75 ›
Արծաթ — — — . . .	1 ›	41 ›
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	$4\frac{1}{2}$ և 6%	›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	99 ›	87 ›
— — — — 2-րդ —	99 ›	62 ›
— — — — 3-րդ —	99 ›	12 ›
— — — — 4-րդ —	99 ›	12 ›
— — — — 5-րդ —	99 ›	12 ›
— — — — 6-րդ —	— ›	— ›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	99 ›	62 ›
— — 2-րդ —	99 ›	62 ›
— — 3-րդ —	99 ›	87 ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	245 ›	25 ›
— երկրորդ —	230 ›	50 ›
$5\frac{1}{2}$% ռէնտա	103 ›	— ›
Ոսկեայ ռէնտա.	191 ›	50 ›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն.	165 ›	25 ›
Նոր երկաթուղային ռէնտա . .	99 ›	— ›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ.	160 ›	— ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի . . .	98 ›	75 ›
$5\frac{1}{2}$% գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած. բանկի.	97 ›	— ›
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	102 ›	25 ›
— — Պօլտավայի— —	93 ›	— ›
— — Պետ.Տուլսկ.— —	101 ›	87 ›
— — Կիևվի — —	101 ›	75 ›
— — Մօսկվայի — —	102 ›	75 ›
— — Բեսարաբ. Տավր.—	101 ›	— ›
— — Նիժ. Սամար. —	101 ›	50 ›
— — Վիլնայի —	101 ›	— ›
— — Թիֆլիսի—27 և 43 տ.	97 ›	— ›
— — Քութայիսի-18 և 43 տ.	97 ›	— ›
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	585 ›	50 ›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	281 ›	50 ›
Րիբինսկ-Վօլօգօվի ընկ.	99 ›	50 ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ.	95 ›	62 ›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ .	95 ›	87 ›
Օդէսայի — — .	93 ›	25 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ. .	84 ›	50 ›
Պետական բանկի 6-դ հրատարակութեան տոմսերը	— ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը ֆօնդերի վերաբերմամբ ամուր է։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Լոյս տեսաւ Ս. Պետերբուրգում, եւրօպական նօտաներով, „ՔՆԱՐԻԿ ՄԱՆԿԱԿԱՆ“ երգարանը, աշխատասիրութիւն ՂԱԶԱՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԾՈՎՍԷՓԵԱՆԻ, որը պարունակում է իր մէջ ընտիր երգեր, պարերգեր և աղօթքներ, որոնք յարմարեցրած են դաշնամուրի վրա նուագելու։ Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է ճանապարհածախսով՝ 2 րուբլի։ Վաճառվում է Թիֆլիսում պ. Յ. Սուգանաձեանցի երաժշտական գրախանութում և միւս գրավաճառանոցներում, նոյնպէս և աշխատասիրողի մօտ։ Հասցէն.—Թիֆլիս—Հաւլաբար, Ղազարոս քահանայ Ծովսէփեան։ 1—10

ԳԷՈՐԳ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆՑ և տիկին ՆԱՏԱԼԻԱ ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆՑ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց մօր ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԵՒԱՆԳՈՒԼԵԱՆՑԻ մահը։ Յուղարկաւորութիւնը լինելու է մարտի 25-ին, ժամը $10\frac{1}{2}$-ին, Եւանգուլեանցի սեփական տնից (անկիւն Մեծ Վօզօվօյնայա և Սալեօրնայա, № 8/29) դէպի Զրկինեանց եկեղեցին։ 1—1

Գ Ո Ր Ծ Ա Ր Ա Ն

Պապիրոսի ԹՂԹԻ տետրակների և ԳԻԼԶԱՆԵՐԻ, պահեստ ամեն տեսակ թղթի և կարտօնի

Ս. Մ. ԱՆԱՆՕՎԻ

Մեծ ընտրութիւն պապիրոսի թղթի տետրակների և գիլզաների խակական սիմնդրի թղթից, փարիզի և վիէննայի յայտնի գործարաններից։

Կեղծումներին առաջն առնելու համար պապիրոսի թղթի տետրակների իւրաքանչիւր թերթիկը կրում է ֆիրմայի անունը ՌՈՒՍԱՑ և ՀԱՅՈՑ լեզուով։

Պրէյսկուրանտները անվարձ են ուղարկվում առաջին պահանջման համեմատ։

Հասցէն. Րօստով (Դօնի վրա) Ս. Մ. Անանօվին. Ростовъ (на Дону) С. М. Ананову. 1—10

ԲՐՕԿԱՐ և ընկ.

Խնդրում ենք յարգելի հասարակութեանը տեսնելով

մեր ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

և մեր հնարած

ԾԱՂԿԱՀՈՏ Օ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆ

զգուշանալ կեղծումներից և նմանողութիւններից

8—12 (ե) С. М. 1678 ԲՐՕԿԱՐ և ընկ.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

(N. PAQUET ET COM.)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.

Չորեքշաբթի, ապրիլի 1-ին, ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ (MINGRELIE) շոգենաւը, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ (GIBOIN) դուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզօն, Օրդու, Սամսօն, Կ. Պօլիս և Մարսէյլ։ Տեղեկութիւնների մասին պէտք է դիմել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիօնին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, Նովիկին Արծրունի գալերէում, № 103. 2—4

ԷԼԻԿՍԻՐ ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ (ELIXIR DENTIFRICE)

ԲԵՆԵԴԻԿՏԵԱՆ ՀԱՅՐԵՐԻ

ՍՈՒԼԻԱԿԻ ԱԲԲԱՅՈՒԹԻՒՆԻՑ (GIRONDE)

Ատամների համն Բենեդիկտեան հայրերից պատրաստած էլիկսիրի ամենօրեայ գործածութիւնը, մի քանի կաթիլներ ջրի մի կէս բաժակի մէջ, պահպանում է ատամները փչանալուց, սպիտակ է դարձնում և պնդացնում է ատամները, մաքրում է և պահպանում է ծնօտը։

ԳԻՆԸ զօրակը 2 և 8 ֆրանկ. փօշին՝ արկղիկը 1 ֆրանկ 25 սանտ. Պաստա՝ արկղիկը 2 ֆրանկ։

Հիմնարկութիւնը գոյութիւն ունի 1804 թւից.

Գլխաւոր աղէնտ SEGUIN, Բօրդօ (Ֆրանսիա).

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ծախվում է պ. Բերլըմօնի մագազինում և պարֆիւմէրների ուրիշ մագազիններում։

7—48 (և. շ.)

ԵՂԲԱՐՑ ԾՕՎԻԱՆՕՎՆԵՐԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ

(Սիօնի փողոց, քարվանսարայ Անանօվի)

Վաճառում է և գնում է տոկոսաբեր թղթեր և փոխ է տալիս նոցա գրաւականով

(ԽԱՂԱՏՈՄՍԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԻՆՉԵՒ 210 ՐՈՒԲԼԻ)։

Փոխադրութիւններ է անում ՄՕՍԿՎԱ, ՕԴԵՍՍԱ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ և արտասահմանի զանազան քաղաքներ։ 3—16 (և. շ.)